

НАУКОВІ ПАРКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Токарєва Катерина Олегівна,

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Глібко Сергій Васильович,

*кандидат юридичних наук, доцент,
директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0003-3398-9276*

In the presented publication, the features of financing such innovative subjects as science parks are analyzed. It was emphasized that in the budget legislation of Ukraine and the laws «On Science Parks» and «On Scientific and Scientific-Technical Activity» the legislator uses different terminology that is inconsistent. It was proposed to provide the above-mentioned entities with the opportunity to receive the status of a profitable organization of the corresponding type. This approach will allow you to freely earn money from the activities of science parks of universities. However, in this situation, it is necessary to take into account a number of other aspects that will also require changes: first, we are talking about the conditions of taxation for universities (ZVO) and NU, which will have a lucrative status; secondly, whether such an institution will be able to return the status of a non-profit organization in case of liquidation of the science park.

Keywords: science parks, budgetary institution, financing, budget, innovations.

В представленной публикации проанализированы особенности финансирования таких инновационных субъектов, как научные парки. Подчеркнуто, что в бюджетном законодательстве Украины и законах «О научных парках» и «О научной и научно-технической деятельности» законодатель использует различную терминологию, которая является несогласованной. Предложено предоставить вышеуказанным субъектам воз-

можность получения статуса прибыльной организации соответствующего типа. Именно такой подход позволит свободно зарабатывать средства от деятельности научных парков вузов. Однако в этой ситуации необходимо учитывать и ряд других аспектов, которые также потребуют изменений: во-первых, речь идет об условиях налогообложения для вузов (ЗВО) и НУ, которые будут иметь прибыльный статус; во-вторых, сможет ли такое учреждение вернуть статус неприбыльной организации в случае ликвидации научного парка.

Ключевые слова: научные парки, бюджетное учреждение, финансирование, бюджет, инновации.

Одним із сучасних шляхів підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу в Україні є створення нових інноваційних суб'єктів, зокрема, наукових парків. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про наукові парки» [3] науковий парк – це юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи (далі – ВНЗ та /або НУ) шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку. Метою ж створення вказаних юридичних осіб є розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності у ВНЗ та/або НУ, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках [3, ст. 3]. Отже, наукові парки: (а) створюються з ініціативи ВНЗ та/або НУ; (б) головна мета таких парків – комерціалізація результатів наукової діяльності та їх впровадження.

Крім того, що ВНЗ та/або НУ ініціюють створення наукових парків, вони мають статус засновників наукових парків, а значить мають брати участь у формуванні його статутного капіталу. Згідно з ч. 3 ст. 13 вже згаданого нормативно-правового акта, такі суб'єкти вносять до статутного капіталу наукового парку нематеріальні активи – майнові права на об'єкти інтелектуальної власності у порядку, встановленому законодавством України [3]. Тобто, ВНЗ й НУ як засновники наукового парку мають особливий правовий статус, порівняно з іншими засновниками, що зумовлено специфікою їх основної

діяльності та її правового закріплення, у тому числі й механізмів фінансового забезпечення реалізації такої діяльності (йдеться про бюджетне фінансування).

З урахуванням того, що статутний капітал наукового парку поділений на частки між засновниками відповідно до розміру їх вкладу, прибуток від реалізації проекту наукового парку також має бути поділений між засновниками (та/партнерами) пропорційно розміру їх вкладу, у порядку, встановленому статутом наукового парку. Саме з цього моменту (розподіл й отримання прибутку від реалізації проекту наукового парку) для ВНЗ та/або НУ як засновника досліджуваної юридичної особи, починаються певні складнощі. Як видно, це пов'язано із тим, що переважна більшість зазначених закладів має статус бюджетних установ.

Згідно з п. 12 Бюджетного кодексу України [1] до бюджетних установ належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими. До вказаних суб'єктів належать і вищі навчальні заклади (ЗВО) та наукові установи, які фінансуються за рахунок коштів відповідного бюджету.

У ч. 3 ст. 60 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [2] закріплено, що доходи, отримані у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивіденди), а також доходи, отримані від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств, отримані державною науковою установою, державним університетом, академією, інститутом, що повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету, є власними надходженнями такої наукової установи, вищого навчального закладу та використовуються ними на виконання своїх статутних завдань та виплату винагороди творцям об'єктів права інтелектуальної власності.

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України [1] власні надходження бюджетних установ - кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання по-

слуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності. Такі кошти є частиною спеціального фонду бюджету (ст. 13 Бюджетного кодексу України), обліковуються на казначейському рахунку й можуть бути використані на фінансування своєї основної (статутної) діяльності.

На підставі аналізу норм бюджетного законодавства України та положення законів «Про наукові парки» та «Про наукову і науково-технічну діяльність» можемо констатувати неузгодженість термінології, яка використовується законодавцем. Зокрема, йдеться про те, що власні надходження бюджетних установ визначаються як кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт ... (п. 15 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України), а у вищезазначених законах використовуються категорії дохід, частина прибутку, дивіденди як різновид власних надходжень державної наукової установи, державного університету, академії, інституту, що повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету (отримані від діяльності господарського товариства, у тому числі наукових парків, засновником якого виступає ЗВО (ВНЗ та / або наукова установа).

Для більш чіткого регулювання відносин, пов'язаних із отриманням такими закладами власних надходжень від діяльності господарських товариств, зокрема, наукових парків, пропонуємо внести зміни до ч. 4 ст. 13 Бюджетного кодексу України й викласти її в такій редакції:

«4. Власні надходження бюджетних установ отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету.

Власні надходження бюджетних установ поділяються на такі групи:

перша група – надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством;

друга група – інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

У складі першої групи виділяються такі підгрупи:

підгрупа 1 – плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю;

підгрупа 2 – надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності;

підгрупа 3 – плата за оренду майна бюджетних установ;

підгрупа 4 – надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна).

У складі другої групи виділяються такі підгрупи:

підгрупа 1 – благодійні внески, гранти та дарунки;

підгрупа 2 – кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб;

підгрупа 3 – кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право; кошти, що отримують державні і комунальні вищі навчальні заклади, наукові установи та заклади культури як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках, відкритих у банках державного сектору для розміщення власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти;

підгрупа 4 – кошти, отримані від реалізації майнових прав на фільми, вихідні матеріали фільмів та фільмокопій, створені за бюджетні кошти за державним замовленням або на умовах фінансової підтримки;

підгрупа 5 – кошти, отримані від діяльності господарських товариств (у тому числі наукових парків), засновником та співзасновником яких є заклади вищої освіти та / або наукові установи, що беруть участь у формуванні статутного капіталу такого господарського товариства виключно шляхом внесення до нього майнових прав інтелектуальної власності.

...».

На нашу думку, такий підхід дозволить забезпечити єдність термінології та категоріального апарату, що використовується при регулюванні відносин, пов'язаних із діяльністю таких інноваційних структур, як наукові парки. У той же час запропоновані зміни жодним чином не впливатимуть на механізм реалізації основної мети наукового парку – комерціалізації результатів наукових досліджень (зокрема, не спрощуватимуть його), для вищих навчальних закладів (закладів вищої освіти) та наукових установ.

Для реального спрощення процедури акумулювання і використання власно зароблених коштів вказаних суб'єктів слід повністю змінювати підхід до їх правового регулювання. Ідеться про зміну статусу закладу вищої освіти як засновника наукового парку. Так, вбачаємо конструктивним надати вищезазначеним суб'єктам можливість набуття статусу прибуткової організації відповідного типу. Саме такий підхід дозволить вільно заробляти кошти від діяльності наукових парків ВНЗ (ЗВО) та НУ- засновникам. Однак в цій ситуації необхідно враховувати й низку інших аспектів, які також потребуватимуть змін: по-перше, йдеться про умови оподаткування для ВНЗ (ЗВО) та НУ, які матимуть прибутковий статус; по-друге, чи зможе така установа повернути статус неприбуткової організації у разі ліквідації наукового парку, ініціатором та засновником якого вона виступала (наразі такий механізм відсутній).

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що створення наукових парків є інноваційним кроком для розвитку науки й дієвим засобом забезпечення належного фінансування вищих навчальних закладів та наукових установ. Поряд із цим чинне законодавство, яким безпосередньо урегульовано порядок створення та діяльність наукових парків тощо, потребує системного опрацювання й подальшого удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листоп. 2011 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
3. Про наукові парки: Закон України від 25 черв. 2009 р. № 563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>